

ZÁKLADNÉ POJMY A KATEGÓRIE

**VZDELANIE a
VZDELÁVANIE**

Program VZDELÁVANIE PRE 21. STOROČIE

(4 hlavné piliere vzdelávania)

Medzinárodná komisia UNESCO (*Delorova správa*)
vymedzila vzdelávanie základnými procesmi

- Učiť sa **poznávať**
- Učiť sa **konať**
- Učiť sa **žiť spoločne**
- Učiť sa **byť autentickou osobnosťou**

(1998)

OD INFORMAČNEJ SPOLOČNOSTI K VEDOMOSTNEJ

- NARASTÁ VÝZNAM VZDELANIA

„Negramotní v 21. storočí nebudú tí, ktorí nevedia čítať a písať, ale tí, ktorí sa nevedia učiť, odnaučiť a znovu naučiť.“

A. Toffler

TRENDY SÚČASNEJ ŠKOLY

A. EXTRAPOLÁCIA (AKO BUĎ UDRŽIAVANIE BYROKRATICKY RIADENÝCH ŠKOLSKÝCH SYSTÉMOV – UDRŽÍ SA TRADIČNÝ MODEL VEREJNEJ ŠKOLY, ALEBO ROZŠÍRENÉ UPLATŇOVANIE) TRHOVÉHO MODELU VO VZDELÁVANÍ (PRIVATIZAČNÝ MODEL ŠKOLY);

B. RESCHOLRIZÁCIA (ŠKOLY AKO HLAVNÉ STREDISKÁ SPOLOČENSKÉHO ŽIVOTA SOCIÁLNY MODEL ŠKOLY, ALEBO ŠKOLY AKO ORGANIZÁCIE NA ZÁMERNÉ A RIADENÉ UČENIE SA – MODEL UČIACEJ SA ŠKOLY);

C. DESCHOLARIZÁCIA (ÚPADOK ŠKOLSTVA V DÔSLEDKU NEZÁUJMU O UČITEĽSKÚ PROFESIU, ALEBO AJ NAHRADENIE ŠKOLSKÉHO VZDELÁVANIA SIEŤAMI UČIACICH SA V PODMIENKACH SPOLOČNOSTI INFORMAČNÝCH SIETÍ - TZV. MODEL UČIACICH SIETÍ)

TYPY VZDELÁVANIA

- **FORMÁLNE VZDELÁVANIE** („FORMAL LEARNING“) VZŤAHUJEME K INŠTITÚCIÁM URČENÝM NA VZDELÁVANIE A ODBORNÚ PRÍPRAVU (UDEĽUJÚ OFICIÁLNE UZNÁVANÉ DOKLADY O NADOBUDNUTÍ KVALIFIKÁCIE).
(AKO OTVORENÝ, ALEBO UZAVRETÝ ŠK. SYSTÉM)
- **NEFORMÁLNE VZDELÁVANIE**(„NON-FORMAL LEARNING“) MÔŽE BYŤ UMOŽŇOVANÉ NA PRACOVISKU A V RÁMCI AKTIVÍT OBČIANSKÝCH ZDRUŽENÍ A ORGANIZÁCIÍ (NAPR. MLÁDEŽNÍCKE ORGANIZÁCIE, ODBORY A POLITICKÉ STRANY). ALE I PROSTREDNÍCTVOM ORGANIZÁCIÍ, KTORÉ BOLI VYTVORENÉ NA DOPLNENIE FORMÁLNYCH SYSTÉMOV VZDELÁVANIA (NAPR. VÝTVARNÉ, HUDOBNÉ, ŠPORTOVÉ KRÚŽKY, SÚKROMNÉ HODINY AKO PRÍPRAVA NA SKÚŠKY).
- **INFORMÁLNE VZDELÁVANIE** (NEINŠTITUCIONÁLNE VZDELÁVANIE; „INFORMAL LEARNING“) JE PRIRODZENOU SÚČASŤOU KAŽDODENNÉHO ŽIVOTA. NA ROZDIEL OD FORMÁLNEHO A NEFORMÁLNEHO VZDELÁVANIA SA **NEMUSÍ BYŤ ZÁMERNÉ**.

VZDELANIE

- **VZDELANIE** – NIE JE PROCES, ALE „VÝSLEDOK“(PRODUKT) PROCESU VZDELÁVANIA. JE VYJADRENÍM ODBORNOSTI, KVALITY, KOGNITÍVNA (= POZNÁVACIA) ZLOŽKA OSOBNOSTI JEDINCA, KTORÁ SA SFORMOVALA POMOCO U VZDELÁVACÍCH PROCESOV
- VZDELANIE PREDSTAVUJE NÁSTROJ, PREDPOKLAD ÚSPECHU ŽIVOTA V SPOLOČNOSTI 21. STOROČIA!!!
- **VZDELÁVANIE** – PROCES, V KTOROM SI ŽIAK OSVOJUJE POZNATKY A ČINNOSTI, VYTVÁRA VEDOMOSTI A ZRUČNOSTI, ROZVÍJA TELESNÉ A DUŠEVNÉ SCHOPNOSTI

VZDELÁVANIE plní funkcie

- INFORMATÍVNU A FORMATÍVNU
- PERSONALIZAČNÚ
- KVALIFIKAČNÚ (PROFESIONALIZAČNÁ)
- AKULTURAČNÚ
- DIFERENCIAČNÚ
- SOCIALIZAČNÚ
- HUMANIZAČNÚ
- INŠTRUMENTÁLNU
- SELEKTÍVNU

Je možno poskytnúť rovnako kvalitné vzdelávanie všetkým?

MERITOKRATICKÝ princíp

- vzdelávací princíp západných demokracií
- rovnosť vzdelávacích šancí
- rovnosť vzdelávacích príležitostí

= škola prispieva k prehĺbovaniu rozdielov

- *meritokratický princíp* – vzdelávací princíp základných demokracií (rovnosť šancí, rovnosť príležitostí)

o úspechu žiaka v škole má rozhodovať len jeho snaha a pracovitosť a nie socio-ekonomický status rodičov

Druhy vzdelania

a) *horizontálne členenie:*

- všeobecné
- polytechnické
- odborné

b) *vertikálne členenie:*

základné, stredné, vysokoškolské

STUPNE VZDELANIA/VZDELÁVANIA podľa
medzinárodnej klasifikácie OECD (ISCED)

ISCED (international standard classification of education)

ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie

ISCED 1 – primárne vzdelávanie, 1. stupeň ZŠ

ISCED 2 – 2. stupeň ZŠ, nižšie ročníky 8 – ročných gymnázií

ISCED 3 – stredné školy

ISCED3A – stredné školy s maturitou

ISCED3C – stredné odborné školy bez maturity

ISCED 4 – pomaturitné vzdelávanie, kurzy

ISCED 5A – 1. a 2. stupeň VŠ (Bc.,Mgr.,Ing.)

ISCED5B – vyššie pomaturitné odborné vzdelávanie

ISCED 6 – doktorandské štúdium

Obsah vzdelávania

v závislosti od filozofie školy v rôznom pomere vždy predstavujú

- Vedomosti (znanosti)
- Spôsobilosti
- Zručnosti
- Návyky
- Charakterové vlastnosti
- Postoje

ZNALOSTI

- *sú prevažne kognitívne individuálne sústavy predstáv a pojmov, teórií a komplexných štruktúr, ktoré si žiak osvojil vďaka školskému vzdelávaniu, vlastnému učeniu a iným vplyvom.*
- sú subjektivizované objektívne existujúce poznatky, t. j. tie, ktoré si človek sám **osvojil** v procese učenia, čím sa stali súčasťou jeho individuálneho vedomia (prešli do dlhodobej pamäti človeka).

Pod znalosťami chápeme:

- ⇒ **PSYCHICKÉ DANOSTI**, ktoré človek získava **UČENÍM** – či už v škole praktickou činnosťou (Grác)
- ⇒ **OSVOJENÉ, t.j. ZAPAMÄTANÉ a POCHOPENÉ FAKTY a VZŤAHY** medzi nimi (v podobe pojmov, pravidiel, poučiek, zákonov, vzorcov, značiek a pod.)
- ⇒ **SÚ TO POZNATKY OSVOJENÉ, ZMYSLOVO PRIJATÉ**, pochopené a subjektívne spracované.

SPÔSOBILOSTI

- *osvojený systém spôsobov, ktorými človek správne a pohotovo vykonáva určitú činnosť, pričom uplatňuje získané vedomosti, skúsenosti, schopnosti a ďalšie osobné vlastnosti“*
- ide o súbor usporiadaných a zladených operácií a úkonov.
- ktorými človek pohotovo a správne vykonáva určitú činnosť, pričom uplatňuje svoje vedomosti, skúsenosti, schopnosti a ďalšie osobné vlastnosti majú vyššiu kvalitu. (je zaujímavé, že spôsobilosti obsahujú vedomosti, ktoré v spôsobilostiach fungujú ako rozhodovacia a regulujúca zložka)
- **profesijné spôsobilosti** označované aj ako **kompetencie**.
- Označujeme nimi určitý druh spôsobilostí, ovládanie ktorých oprávňuje osobu na výkon určitej činnosti, alebo pôsobenie v určitej profesii (napr. učiteľské kompetencie).

Psycho-motorická zložka

- **Návyky** – považujeme za zvláštny druh spôsobilostí. Najčastejšie *„zautomatizované spôsobilosti alebo ich časti“*
- **Zručnosti** – *chápeme ako psychomotorické schopnosti vyjadrujúce manuálnu šikovnosť. Výcvikom, opakovaním sa presnosť a kvalita vykonávaných zručností zlepšuje a zdokonaľuje.*